

เหยื่อธรรม ที่คอนสาร[8]

ปัญหาความไม่เป็นธรรมเรื่องที่ทำกินของประชาชน ตำบลทุ่งพระ
อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ จากนโยบายที่ดินป่าไม้ของรัฐ นับว่าเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่
รุนแรงและ รันทดไม่น้อย เพราะองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ใช้อำนาจที่
ไม่เป็นธรรม นำที่ดินทำกินของชาวบ้านมาทำสวนป่า

สาเหตุที่ ออป. นำที่ดินชาวบ้านมาทำสวนป่าเพราะต้องปลูกป่าทดแทน
การ ทำไม้ตามเงื่อนไขสัมปทาน และเห็นว่าที่ดินทำกินของชาวบ้านอยู่ในเขตป่า
สงวน แห่งชาติผิดกฎหมาย จึงใช้อำนาจเข้าไปยึดมา แล้วจ้างแรงงานชาวบ้าน
ปลูกป่า และจัดที่ดินส่วนหนึ่งให้ชาวบ้านที่สมัครเข้าร่วมโครงการที่เป็นเจ้าของ
ที่ดินเดิม และบุคคลทั่วไปที่มาเป็นลูกจ้างปลูกป่า ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน
จึงต่อสู้ คัดค้านมานานถึง ๓๒ ปี แต่ยังไม่สำเร็จ ไม่อาจกลับเข้าไปทำกินในที่ดิน
เดิมได้

นายนิด ต่อขุน ผู้นำชาวบ้านที่ถูกฟ้อง เล่าว่าพ่อแม่เขาได้ทำกินที่ ตำบล
ทุ่งพระมา ตั้งแต่ ปี พ.ศ.๒๔๙๖ โดยมีหลักฐานการเสียภาษีบำรุงท้องที่ และช่วง
ประกาศป่าสงวนแห่งชาติป่าภูซำผักหนามในปี พ.ศ.๒๕๑๖ ก็ได้แจ้งการครอบ
ครองไว้โดยมีหลักฐานราชการยืนยัน ชาวบ้านที่เข้ามาอยู่พร้อมๆ กันและเข้ามาที่

[8] บทความนี้ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์มติชนรายวันเมื่อวันที่ ... ๒๕๕๓

หลังอีกจำนวนหนึ่งก็มีเอกสารสิทธิ์ แต่กรมป่าไม้ไม่ได้กันออกจากเขตป่าสงวนฯ กลับอนุญาตให้ ออป. เข้ามาทำสวนป่าทับที่ชาวบ้านทิ้งแปลง ชาวบ้านต้องออกจากที่ดินทำกินเดิมเพราะถูกเจ้าหน้าที่รัฐข่มขู่ แม้จะไปร้องเรียนต่อหน่วยงานรัฐแต่ไม่อาจแก้ปัญหาได้

ชาวบ้านรวมตัวเป็นเครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์ลำน้ำเขิน เรียกร้องให้ยกเลิกสวนป่าเพื่อนำที่ดินมาจัดให้ราษฎรตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๗ มีการแต่งตั้งกรรมการระดับจังหวัด ระดับอำเภอ รวมทั้งสภาตำบล กรรมการทุกชุดมีความเห็นตรงว่าชาวบ้านเดือดร้อนจริงถึง ๒๗๗ ราย เสนอให้ยกเลิกสวนป่าคอนสารและจัดที่ดินให้ราษฎรผู้เดือดร้อนแต่ไม่สำเร็จ ชาวบ้านยังได้ร้องเรียนไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) จน กสม. ลงมาตรวจสอบและรายงานว่าการปลูกสร้างสวนป่าคอนสารทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนไม่มีที่ดินทำกินทั้งที่ราษฎรได้ครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการปลูกสร้างสวนป่า รวมทั้งการแก้ไขปัญหาล่าช้าของรัฐ มีการละเมิดสิทธิในที่ดินและทรัพย์สิน ไม่เป็นธรรมจึงมีข้อเสนอให้กรมป่าไม้ยกเลิกสวนป่าคอนสารและให้กระทรวงทรัพยากรฯ สนับสนุนการพัฒนา ระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนให้แก่ผู้ร้อง รวมทั้งการจัดเป็นป่าชุมชน แต่ก็ไม่ผลใดๆ เกิดขึ้นอีกเช่นกัน

ในปี ๒๕๕๒ ชาวบ้านเข้ากับเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย (คปท.) และชุมนุมที่ทำเนียบรัฐบาลเรียกร้องให้แก้ปัญหา จนมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาที่อาศัยทำกินของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและมีอนุกรรมการซึ่งมีรัฐมนตรีเป็นประธานอีก ๖ ชุด รัฐมนตรีและข้าราชการระดับสูงได้จัดประชุมและลงพื้นที่หลายครั้งจนมีข้อสรุปให้ผ่อนผันให้ราษฎรทำกินในพื้นที่ระหว่างการแก้ปัญหาและให้ตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาระดับจังหวัด แต่การแก้ไขปัญหายังไม่คืบหน้า ชาวบ้านจึงเข้าไปรอฟังผลการแก้ไขปัญหาอยู่ในสวนป่าตั้งแต่วันที่ ๑๗ ก.ค. ๒๕๕๒ โดยได้ปลูกพืชเกษตรแทรกไม้ยืนต้นในสวนป่าซึ่งเคยเป็นที่ดินเดิมเพื่อยังชีพและเจรจากับเจ้าหน้าที่ ออป. ขอให้แบ่งพื้นที่สวนป่าส่วนหนึ่งกลับคืนมาให้ชาวบ้านทำกินแต่ไม่สำเร็จ ออป. พ้องดำเนินคดีกับชาวบ้านและแกนนำรวม ๓๑ คน ข้อหาบุกรุก ทำให้เข้าไปในสวนป่าไม่ได้

และทำให้เกิดความเสียหายกับต้นไม้ นายกรัฐมนตรีได้ตั้งอนุกรรมการช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาคดีความของเครือข่าย คปท.มาช่วยเหลือ แต่ก็ไม่เป็นผล จนศาลชั้นต้นพิพากษาให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่พิพาทพร้อมทั้งให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างไม้ผล ออกจากพื้นที่และห้ามมิให้เกี่ยวข้องกับใดๆ กับสวนป่าคอนสารอีกต่อไป ชาวบ้านจึงขอทูลเกล้าบังคับคดี

ชาวบ้านต้องการให้ ออป.ถอนฟ้อง และกันพื้นที่สวนป่า ๑,๕๐๐ ไร่ มาจัดให้ราษฎรทำกินโดยออกเป็นโฉนดชุมชน สำหรับความเห็นของหน่วยงานที่ไปตรวจสอบทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติก็มีข้อเสนอตรงกันให้เพิกถอนสวนป่าและนำที่ดินไปจัดให้ราษฎร ส่วน ออป. ไม่ยอมรับข้อเสนอ

ข้อพิพาทสวนป่าคอนสารจึงสะท้อนถึงการใช้อำนาจอรัฐเหนือชุมชนอย่างไม่เป็นธรรมอย่างน้อย ๘ ประการคือ

- ๑) การประกาศป่าสงวนโดยไม่กันพื้นที่ชาวบ้านที่อยู่มาก่อนและแจ้งครอบครองตามกฎหมายไว้แล้ว
- ๒) การละเมิดสิทธิด้วยการนำที่ดินของชาวบ้านมาทำสวนป่าโดยไม่ได้รับความยินยอมและไม่มีโอกาสได้พิสูจน์สิทธิ
- ๓) เงื่อนไขการชักชวนชาวบ้านเข้าเป็นสมาชิกหมู่บ้านสวนป่า ไม่เป็นธรรมกับชาวบ้าน
- ๔) การฝ่าฝืนมติสภาตำบลที่ให้ยกเลิกสวนป่า
- ๕) การใช้ความรุนแรงโดยการรื้อฝายกั้นน้ำและทำลายพืชผลของชาวบ้าน
- ๖) มีการเลือกปฏิบัติและฝ่าฝืนกฎหมายในการอนุญาตให้บางองค์กรใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ถึงกว่า ๒๐๐ ไร่และก่อสร้างถาวรวัตถุขนาดใหญ่ซึ่งขัดกับระเบียบกฎหมาย และการฟ้องขับไล่ชาวบ้านด้วยข้อหาปลูกพืชควบ ทำให้ต้นไม้สวนป่าเสียหาย
- ๗) การแก้ปัญหาทางนโยบายล่าช้า
- ๘) การฟ้องขับไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่โดยไม่มีมาตรการช่วยเหลือ เป็นการกระทำที่รุนแรงผิดข้อตกลงว่าจะไม่กระทำรุนแรงต่อกัน

ความไม่เป็นธรรมเหล่านี้ ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ราษฎรที่ไม่มีที่ทำกินและมีที่ทำกินไม่พอยังชีพจำนวน ๒๗๗ ราย โดยเป็นราษฎรที่มีที่ทำอาศัยทำกินก่อนสวนป่า ๑๐๓ ราย ราษฎรที่เป็นสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ๔๑ ราย และราษฎรที่เป็นครอบครัวขยาย ๑๓๓ ราย จึงสมควรต้องร่วมมือกันแก้ไข

สวนป่าเป็นการพัฒนาชนบทและป่าไม้ควบคู่กันไป สวนป่าแบบเดิมมองชาวบ้านเป็นเพียงแรงงานชั่วคราว ไม่สนใจการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรรอบสวนป่าอย่างจริงจังจึงมักล้มเหลว สวนป่าที่ดีในปัจจุบันราษฎรในท้องถิ่นจะต้องเป็นหุ้นส่วนไม่เพียงแรงงานรับจ้าง ผู้บริหารจัดการสวนป่าจึงต้องเป็นเพื่อนกับราษฎรรอบสวนป่าไม่ใช่เป็นศัตรู และเมื่อมีความขัดแย้งจะต้องรีบแก้ไขอย่างจริงจังโดยเร็ว ไม่ให้รุนแรงและยืดเยื้อจนแก้ไขได้ยาก

จึงขอเสนอความเห็นให้รัฐบาลพิจารณาแก้ไขปัญหาโดยด่วน ดังนี้

- ๑) ให้ ออป.ถอนฟ้องและเจรจากับราษฎรโดยสันติวิธีต่อไป และอีกทางหนึ่งขอให้รัฐบาลยืนยันเจตนารมณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาตามนโยบายช่วยเหลือราษฎรให้มีที่ทำกินในรูปแบบโฉนดชุมชนของรัฐและหลักการยุติธรรมชุมชนสมานฉันท์ ให้บุคคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้พิจารณาการทุเลาบังคับคดีและการตัดสินคดีที่ ออป.ฟ้องราษฎร
- ๒) ให้รัฐบาลประกาศเพิกถอนพื้นที่สวนป่าในส่วน ๑๕๐๐ ไร่ที่ชาวบ้านเรียกร้อง และนำที่ดินมาจัดให้ราษฎรที่เดือดร้อนทำกินในรูปแบบโฉนดชุมชน และส่งเสริมระบบการผลิตแบบยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามที่ราษฎรและคณะกรรมการทุกฝ่ายมีความเห็นร่วมกัน
- ๓) ให้รัฐมอบอำนาจตัดสินใจแก้ปัญหาสวนป่าคอนสารให้ท้องถิ่น ในรูปแบบคณะทำงานร่วม ประกอบด้วยตัวแทนชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน เจ้าหน้าที่สวนป่า และตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวนฝ่ายละเท่าๆ กันมีอำนาจตัดสินใจแก้ไขปัญหของสวนป่าคอนสาร ส่วนข้อระเบียบกฎหมายจากส่วนกลางที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินการตามมติของคณะทำงานท้องถิ่น ให้ทำข้อยกเว้นหรือปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับอำนาจของคณะทำงานในท้องถิ่น

ไม่มีสวนป่าแห่งใดที่ประสบความสำเร็จได้หากมีความขัดแย้งรุนแรงกับราษฎร การสร้างสวนไม้เศรษฐกิจขึ้นต้นเพื่อตอบสนองความต้องการใช้ไม้ของประเทศ ต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนในท้องถิ่นและสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐและนโยบายของคณะรัฐมนตรีในเรื่องที่ดินทำกินและโฉนดชุมชนที่แถลงต่อรัฐสภาตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.๒๕๔๖ อย่างเคร่งครัด จึงจะทำให้สวนป่าอยู่ได้และราษฎรท้องถิ่นก็อยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ด้วย

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี ม.มหิดล

๙ ก.พ. ๒๕๕๔